

---

# OPERAČNÍ A BOJOVÁ PŘÍPRAVA

---

## OTÁZKY LETECTVA PŘI ZPRACOVÁVÁNÍ A PROVÁDĚNÍ TAKTICKÝCH CVIČENÍ VŠEVOJSKOVÝMI ŠTÁBY

Podplukovník Štefan Galbavý

Při zpracovávání a provádění taktických cvičení u vševojskových štábů se vyskytují různé názory na náplň otázek letectva. Jedni zastávají názor, že ve vševojskových cvičeních není třeba rozpracovávat letecké otázky, jiní zase jsou jen pro všeobecné zpracování otázek letectva. Takovéto názory pokládám za nesprávné, a proto se chci ve svém příspěvku zmínit o některých zásadních leteckých otázkách, které by podle mého názoru neměly chybět v žádném vševojskovém taktickém cvičení počínaje útvarem a výše.

Vedení boje (operace) si nelze v soudobých podmínkách představit bez účasti letectva. Takticko-technické vlastnosti nové letecké techniky umožňují působit letectvu a bezpilotním prostředkům vzdušného napadení do značných vzdáleností, za každého počasí, rychle přenášet údery z jednoho směru na druhý, provádět soustředěné údery a p. Nukleární zbraně použité letectvem a bezpilotními prostředky mnohonásobně zvyšují účinnost úderů ze vzduchu proti úderům prováděným za použití klasických zbraní. Chemické prostředky používané letectvem zvyšují účinek na živou sílu a ztěžují manévr vojsk. Vzhledem k zvyšování počtu vzdušných sil u všech armád v budoucnu třeba počítat s větší nasyceností těchto prostředků ve vzdušném prostoru nad bojištěm a v týlu. To bude mít za následek, že i množství vzdušných prostředků, které budou působit proti pozemnímu vojsku na bojišti a v týlu, bude větší, než tomu bylo v druhé světové válce.

Pozemní vojsko bude ohrožováno ze vzduchu již při svém formování, soustřeďování v prostorech soustředění, za pobytu ve vyčkávacích prostorech nebo ve výchozím položení, jakož i za přesunů do těchto prostorů.

V průběhu útoku našeho pozemního vojska bude živá síla a bojová technika ohrožována kromě prostředků pozemního vojska i nepřátelskými vzdušnými prostředky. Použití nepřátelských vzdušných prostředků bude zaměřeno hlavně k zmaření vyražení útoku a po vyražení k jeho zastavení. Z toho lze usoudit, že cíli nepřátelských vzdušných úderů budou hlavně vojska, tanky, dělostřelectvo a letectvo.

V obranném boji našeho pozemního vojska bude činnost nepřátelských vzdušných sil zaměřena hlavně na ničení palebných prostředků, tanků a záloh.

Činnost vlastního a nepřátelského letectva bude do značné míry mít vliv na splnění úkolů pozemních svazků jak v útočném, tak i v obranném boji. Proto je třeba, aby se vševojskové štáby zabývaly těmi otázkami letectva, které mají vliv na průběh boje (operace) pozemního vojska. Kterými otázkami a v jakém rozsahu se mají zabývat vševojskové štáby, je předmětem tohoto příspěvku.

Při posuzování významu letectva v soudobém boji je třeba připomenout slova nejpovolnějšího činitele v otázkách vojenských, maršála Žukova, který na XX. sjezdu KSSS mezi jiným řekl, že...

- »válka se bude vyznačovat hromadným použitím letectva, raketových zbraní různých typů a různých prostředků obrovské ničivé síly, jakou jsou atomové, thermonukleární, chemické a bakteriologické zbraně,
- bez silných pozemních vojsk, bez strategického dálkového a frontového letectva, bez moderního válečného loďstva a bez dobře organizované součinnosti všech těchto druhů vojsk nelze úspěšně vést moderní válku,
- v ozbrojených silách se značně zvětšil podíl vojenského letectva a vojsk PVO,
- je nutno nadále včas nalézat nejúčelnější způsoby a formy ozbrojeného boje, všestranně zkoumat a zavádět do výcviku nové věci s přihlédnutím k dalšímu vědeckému a technickému pokroku, k novým bojovým prostředkům a vojenské technice«.

Z těchto tak závažných a výstižných slov lze soudit na perspektivu použití vzdušných sil v soudobých podmínkách, jakož i nutnost dokonalé organizace součinnosti letectva s pozemním vojskem. Dosažení dobré, organizované součinnosti letectva s pozemním vojskem je možné jen tehdy, když se názory funkcionářů vševojskových štábů na otázky letectva budou opírat o znalosti možnosti letectva a jeho taktického použití a otázkami součinnosti se budou zabývat intenzivněji.

Vševojsková cvičení se podrobně zabývají pozemní situací odpovídající určeným učebním úkolům. Při tom by však neměly chybět údaje o činnosti nepřátelského i vlastního letectva, nýbrž naopak by měly doplňovat každou procvičovanou pozemní situaci. Součinnost letectva s pozemním vojskem je nutno probírat při provádění taktických cvičení vševojskovými štáby. Jako podklady k součinnosti mohou být hlavní letecké otázky:

1. Vzdušná situace.
2. Letecká podpora.
3. Ochrana pozemního vojska proti vzdušnému napadení.
4. Zabezpečení součinnosti letectva s pozemním vojskem.

K 1. **Vzdušná situace** obsahuje souhrn bojové činnosti našeho a nepřátelského letectva a bezpilotních prostředků vzdušného napadení používaných vzdušnými silami, stav nadvlády ve vzduchu a vliv činnosti letectva obou stran na plnění úkolů pozemního vojska.

Bojovou činností nepřátelského letectva je třeba se zabývat u každého jednotlivého druhu letectva zvlášť. Vševojskovému veliteli, který se rozhoduje, a štábu, který připravuje prvky rozhodnutí, má být známa činnost nepřátelského bombardovacího letectva, bombardovacích stíhacích letounů, stíhacího a průzkumného letectva.

U jednotlivých druhů letectva jde hlavně o tyto otázky:

#### a) Bombardovací letectvo

Na jaké objekty provádělo bombardovací letectvo údery, z jakých výšek, jakým způsobem a jakou metodou provádí bombardování, jakých druhů

ničivých prostředků použil nepřítel při bombardování. Zda bylo použito nových typů bombardovacích letounů a jaká jsou jejich takticko-technická data. Jakou činnost provádí bombardovací letectvo v noci.

Z rozboru uvedených otázek mají vyplynout pro velitele a štáb určité závěry na danou konkrétní situaci, které pak je třeba uplatnit při vydávání pokynů a dílčích rozkazů podřízeným.

Na příklad, když nepřátelské bombardovací letectvo provádělo údery na komunikační uzly, mosty a na přesuny v místech, kde nelze provést rozptýlení, vyplynou z toho pro velitele a štáb závěry:

- že při přesunech třeba počítat s objížděním velikých komunikačních uzlů (jsou-li na osách přesunu);
- i když na směru postupu jsou neporušené mosty přes vodní toky, třeba mít připravena přepraviště nebo volit jiná místa přechodu;
- přesuny volit po komunikacích, které mají nejméně citlivých míst. a p.

Když jsou vedeny bombardovací údery na vojska v soustředění, třeba více rozptýlit útvary a provést všechna opatření k snížení zranitelnosti vojsk.

Z výšky bombardování je možné usoudit, kterými protiletadlovými prostředky může být proti letounům účinně působeno. Dá se rovněž odhadnout přibližné místo dopadu pum, by-li pozorován jejich shoz.

Jako ničivých prostředků může bombardovací letectvo použít atomových, vodíkových, tříštivých, trhavých, protitankových, protimostových, zápalných, chemických a jiných pum. Dále může použít různých biologických prostředků. Na základě zjištění, kterých ničivých prostředků použilo bombardovací letectvo, může štáb organisovat protipatření, na příklad protichemickou, protipožární ochranu, ženíjní a jiná opatření.

Znalost takticko-technických dat používaných bombardovacích letounů dává přehled o možnostech napadení, hlavně pokud jde o únosnost, možnost nesení atomové pumy a p.

Při noční činnosti třeba si všimnout, zda bombardování je prováděno jednotlivými letouny nebo malými skupinami, zda je objekt činnosti osvětlován nebo je-li bombardování prováděno bez osvětlení. Z této činnosti vyplývá pro velitele a štáb nutnost stále kontrolovat nařízení o utajení a maskování. Při přesunech kalkulovat s delší dobou přesunu (zdržení pro nálety). Úkony nařízené při leteckém poplachu je nutné provádět při letu nepřátelských bombardovacích letounů, i když letouny neosvětlují prostor činnosti.

#### b) Bombardovací stíhací letouny

U bombardovacích stíhacích letounů si kromě objektů činnosti všímáme hlavně toho, v jakých skupinách provádějí útoky a z jakých výšek útočí. Proti těmto letounům je třeba počítat s použitím i pěchotních zbraní v rámci PVO, protože bombardovací stíhací letouny provádějí vybírání ze střemhlavého letu zpravidla ve výšce v jejich účinném dostřelu. Ostatní otázky jsou stejné jako u bombardovacího letectva s tím rozdílem, že bombardovacích stíhacích letounů bude použito hlavně proti cílům na bojišti nebo v taktické hloubce a bombardovacího letectva hlavně v operační hloubce.

#### c) Stíhací letectvo

U stíhacího letectva sledujeme, zda neprovádí hlídkování nad určitými prostory, což by ukazovalo na přítomnost nepřátelského pozemního vojska

a bojové techniky nebo na přesuny bojové techniky a vojsk. Na tyto prostory je pak nutné zaměřit průzkum. Dále sledujeme, zda není stíhacího letectva použito proti pozemním cílům na bojišti v rámci zesílení činnosti bombardovacích letounů.

#### d) Průzkumné letectvo

U průzkumného letectva především sledujeme, na kterých směrech je prováděn vzdušný průzkum, zda je z těchto směrů možné provádět fotografování prostoru rozmístění našich vojsk nebo pochodových os nebo získávat zprávy radiotechnickými prostředky.

Co se týká vlastního letectva, musíme se seznámit s úkoly, které plní ve prospěch našich vojsk, zda má nadvládu ve vzduchu nebo probíhá-li boj o její získávání.

Prvky vzdušné situace tu naznačené mají být uvedeny již v námětu, aby si cvičící mohli připravit závěry. Na stupni svazek nebo útvar je v námětu zpravidla uváděna samostatná stať »Vzdušná situace« nebo jsou prvky vzdušné situace zahrnuty do všeobecné situace. Na stupni armáda jsou mimo stať »Vzdušná situace«, kde je rozvedena hlavně činnost nepřátelského letectva, ještě přílohy k námětu, kde je rozvedeno rozmístění a činnost vlastního letectva a kde jsou i jiné údaje potřebné k uvedení do vzdušné situace.

V průběhu vedení boje se mají velitelé svazků (útvárů) a jejich štáby zajímat, zda nebylo použito nových typů nepřátelských letounů a zda nebyla změněna taktika použití letectva, a podávat o tom zprávy starším náčelníkům tak, aby s poznatky byly seznámeny vlastní prostředky PVO i vojska.

Rozsah údajů o vlastním letectvu je třeba volit podle stupně, na kterém cvičení probíhá, aby mohla být prováděna náležitá opatření. Je nesporné, že při výhodné situaci našeho letectva bude třeba volit jiná opatření než při situaci nevýhodné, protože se musí nutně očekávat zvýšené úsilí letectva nepřítele a naopak. Pozemní situace, bojové sestavy, organizace boje a jiná opatření budou vypadat docela jinak, když naše letectvo již nadvládu ve vzduchu získalo, a jinak, když ji naše letectvo teprve dobývá nebo dokonce když nadvláda ve vzduchu je na straně nepřítele. Situace vlastního letectva a jeho takticko-technická data musí kromě toho dát cvičícímu veliteli, štábu nebo vojskům přehled o možnostech letectva, které musí uvážit, než bude klást na letectvo požadavky. Bude to právě pozemní velitel, který bude nařizovat zásah podpůrného letectva nebo žádat o tento zásah svého nadřízeného velitele. Ze zhodnocení celkové situace vlastního letectva (rozmístění, složení, vzdálenost letišť od předního okraje atd.) a jeho takticko-technických dat (rychlost, únosnost pum, množství munice atd.) musí být jasné,

- jakou dobu bude letectvo potřebovat k provedení zásahu od okamžiku výzvy;
- jaké objekty nepřítele a jakými silami bude letectvo schopno umlčet nebo zničit atd.

V průběhu cvičení a při vedení boje musí být řídicím cvičení nahrávána zároveň s pozemní situací i vzdušná situace, aby to odpovídalo podmínkám soudobého boje. Cvičící musí být učeni rychle reagovat na změny

nastalé v pozemní situaci vlivem zásahu nepřátelského letectva. Řídící cvičení by měl vyžadovat od cvičících zhodnocení vzdušné situace tak, jako provádějí zhodnocení situace pozemní. Vzdušná situace by se měla odrážet na činnosti pozemních útvarů a jednotek. Na příklad po provedení náletu na střelecký prapor nebo pluk by měl řídící cvičení podle druhů, počtu nepřátelských letounů a použitých bojových prostředků stanovit ztráty u pozemních jednotek (útvary), dobu zdržení a až pak nechat příslušného velitele provést rozhodnutí (na základě zhodnocení jak pozemní, tak vzdušné situace).

K 2. Další leteckou otázkou, kterou se mají vševojskoví velitelé a štáby při cvičení zabývat, je otázka **letecké podpory**. Každému veliteli a štábu svazku (útvary) musí být jasno, kterým druhem letectva a jakou hodnotou bude podporován. Zda má vzlety vyčleněny nebo musí předkládat staršímu náčelníkovi požadavky na zásah letectva. Prvním, kdo disponuje vzlety letecké podpory, je zpravidla velitel vševojskové armády. Ten pak může podle potřeby vyčlenit jednotlivým svazkům určitou hodnotu vzletů, na kterou pak velitelé těchto svazků stanoví úkoly. O letecké podpoře se mají cvičící dovědět ze směrnic nebo z rozhodnutí staršího náčelníka, který má uvést, v jakém rámci bude útvar (svazek) podporován, jakým druhem letectva, jaké úkoly jsou plánovány nadřízeným štábem, po případě jaký počet vzletů, kterého druhu letectva vyčleňuje pro přímou podporu svazku.

Aby vševojskový velitel mohl správně stanovit úkoly podpůrnému letectvu, musí znát zásady použití příslušného druhu letectva, jakož i provádění letecké podpory. Nelze u bitevního letectva vybaveného reaktivními letouny hovořit o bitevním doprovodu v trvání tří hodin s 20minutovým pobytem nad bojištěm, když to již neodpovídá nové letecké technice. Úkoly stanovené podpůrnému letectvu musí odpovídat zámyslu a plánu vedení boje pozemních útvarů (svazků). Stanoví je vševojskový velitel. Představitel letectva je jen vykonavatelem těchto úkolů. V otázce letecké podpory jsou zahrnuty úkoly letectva prováděné v rámci taktické a operační součinnosti. Na letecké podpoře se podílí hlavně bitevní a bombardovací letectvo. V některých případech i stíhací letectvo. Proto vyžaduje tato otázka znát dokonale způsoby bojové činnosti a možnosti uvedených druhů letectva. Kromě toho je třeba znát způsoby provádění letecké podpory a základy organizace součinnosti letectva s pozemním vojskem.

V průběhu cvičení by bylo účelné procvičit situaci, kdy útočící svazek (útvar) je zastaven nepřátelským odporem, který nemůže svými prostředky zničit nebo umlčet. Disponuje-li velitel vzlety, rozehrá se »v ý z v a«. Když nedisponuje vzlety, musí se obrátit na svého staršího náčelníka o zásah letectva. Po schválení požadavku zásah letectva bude za určitou dobu, po kterou pozemní jednotka nemůže pokračovat v postupu. Na tuto otázku se dá vytvořit několik situací.

K 3. **Letecká ochrana** pozemního vojska proti vzdušnému napadení má v soudobé válce důležitou úlohu. Vševojskový velitel a štáb má znát, jak je organizována ochrana vojsk stíhacím letectvem, zda je nutno klást požadavky na stíhací ochranu zvlášť, jak je ochrana stíhacím letectvem začleněna do plánu PVO vojsk a p. Činnost stíhacího letectva provádějícího ochranu pozemních svazků je řízena centrálně na stupni frontu. To však neznamená, že se otázkou ochrany zabývá jen velitel nebo štáb frontu.

Touto otázkou se mají zabývat všichni vševojskoví velitelé a jejich štáby, protože jde o takovou činnost letectva, která má vliv na další průběh a na konečný výsledek boje.

Otázka ochrany proti vzdušnému napadení je velmi složitá a vyžaduje, aby příslušníci vševojskových štábů znali způsoby bojové činnosti stíhacího letectva při ochraně pozemních vojsk a možnosti zásahu vlastními prostředky proti nepřátelským vzdušným cílům. Je třeba mít stále na zřeteli, že nebezpečí nepřátelského úderu ze vzduchu je trvalého rázu. Proto i úkol ochrany je trvalý. Cílem ochrany je odrazit nepřátelské úderu ze vzduchu nebo znemožnit jejich provedení. Na tomto úkolu se kromě stíhacího letectva podílí protiletadlové dělostřelectvo, pěchotní zbraně a radiotechnické útvary. Do jaké míry se podaří splnit úkol ochrany, bude závislé na organizaci součinnosti všech prostředků, které jsou nasazeny k tomuto úkolu, jakož i na rázu činnosti pozemního vojska, kterého se ochrana týká.

Aby mohla být správně organizována součinnost zaměřená k úkolům ochrany, je nutno znát zásady bojového použití všech prostředků podílejících se na tomto úkolu. Nejaktivnějším a nejúčinnějším prostředkem zůstává nadále stíhací letectvo.

O plánované ochraně pozemních vojsk stíhacím letectvem se má velitel pozemního svazku dovědět ze směrnic nebo nařízení staršího náčelníka. Blíže seznámit jej s prováděním tohoto úkolu může náčelník PVO nebo styčný důstojník stíhacího letectva. I když vševojskový velitel neřídí bojovou činnost stíhacího letectva, má se o ni zajímat a při cvičení vytvářet takové situace, kde by byla procvičena součinnost všech prostředků, kterými je možné ochranu provádět.

K 4. Jednou z hlavních podmínek k dosažení účinné podpory pozemního vojska letectvem je dokonalé **technické zabezpečení součinnosti letectva s pozemním vojskem**. Tato otázka je důležitá hlavně při cvičení s vojsky. Technické zabezpečení součinnosti umožňuje účinně podporovat pozemní vojsko letectvem. Jde o dávání signálů součinnosti, předávání požadavků na zásah letectva, vytyčování předního okraje, označování vlastních vojsk, ukazování cílů a p. S uvedenými údaji mají být vojska seznámena v průběhu organizace součinnosti, jejíž výsledky jsou pak zahrnuty v plánové tabulce součinnosti.

Podceňování této otázky nebo opominutí některých opatření v průběhu boje mohlo by mít za následek ohrožení pozemního vojska vlastním letectvem. Záměna signálů nebo nepřesné vyložení terče znesnadňuje též plnění úkolu podpůrného letectva a tím i účinek letecké podpory pozemního vojska. Je třeba, aby se touto otázkou zabývaly vševojskové štáby v taktických cvičeních při probírání organizace součinnosti a pak ji prakticky přezkušovaly při cvičeních s vojsky. Technické zajištění součinnosti je velmi důležité zvláště ve střetném boji, při průlomu nepřátelské obrany a postupu v hloubce, kdy se rychle mění situace. Při probírání součinnosti má být vševojskovému štábu jasné, jaké úkoly letectva jsou plánovány ve prospěch svazku, jak tyto úkoly bude letectvo plnit (techniku provedení — seznámi letec), jaké jsou signály s letcem — význam signálů a jejich provádění; bezpečnostní vzdálenosti při bombardování a útocích palubními zbraněmi podpůrným letectvem a p. Již štábu pluku a velitelům podřízených jed-

notek má být otázka zabezpečení součinnosti letectva s pozemním vojskem známa, aby příslušná opatření pronikla k vykonavatelům.

Účinná podpora pozemního vojska letectvem bude do jisté míry závislá na technickém zajištění součinnosti; proto je nutné touto otázkou se zabývat při taktických cvičeních vševojskových štábů počínaje útvarem.

### Závěr

Uvedené hlavní letecké otázky, kterými by se měli zabývat vševojskoví velitelé a štáby podílející se na vedení boje, nevyčerpávají problematiku letectva spadající pod jednotlivé otázky. Náplň uvedených otázek by tvořily samostatné příspěvky. Cílem mého příspěvku bylo nadhodit problematiku hlavních otázek letectva, kterými by se měly obírat vševojskové štáby při probírání taktických cvičení, protože v soudobých podmínkách operace problematika letectva nabývá zvlášť důležitosti a tvoří nerozlučný celek s problematikou pozemního boje (operace). Správné uvedení těchto otázek v taktických vševojskových cvičeních vyžaduje od zpracovatelů cvičení a cvičících štábů mít základní znalosti o použití vlastního letectva a o možnostech nepřátelského letectva. Dále vyžaduje dokonalou znalost všech otázek součinnosti letectva s pozemním vojskem. K zpracování vševojskových taktických cvičení je účelné přizvat příslušníka letectva, který by spolupracoval na uvedených leteckých otázkách. Ten by se pak zúčastnil samého průběhu cvičení, aby mohl upřesňovat všechny letecké otázky podle potřeby ředitelství cvičení a požadavků cvičících. Těmito otázkami by se měli zabývat příslušníci vševojskových štábů již v průběhu velitelské přípravy, aby na cvičení jim problematika letectva byla známa.

K dosažení dobře organisované součinnosti letectva s pozemním vojskem bylo by prospěšné zřídit u štábu vojenských okruhů leteckou skupinu a začlenit ji do operačního oddělení štábu okruhu s určením probírat všechny letecké problémy u pozemního vojska a současně být stálým styčným orgánem s velitelstvím letectva. Letecká operační skupina u vojenského okruhu by v leteckých otázkách trvale spolupracovala se všemi podřízenými pozemními svazky, po případě útvary při zpracování a probírání taktických cvičení, jakož i při velitelské přípravě.